

وهابیت تهدیدی برای ثبات دینی و یکپارچگی مذهبی جمهوری آذربایجان

سرویس آذربایجان/خبرگزاری آران
 خبرگزاری آران / سرویس آذربایجان : حرکت ها و جریانات افراطی دینی همواره یکی از آفت ها و آسیب های حوزه عملکردی دین بوده و در طول تاریخ مصائب و مشکلات فراوانی را برای دینداران و جوامع دینی بوجود آورده است . متأسفانه جهان اسلام و مسلمانان در مقطع حساس کنونی هم از این آسیب جدی در امان نبوده و در معرض خطرات آن قرار گرفته اند. یکی از این جریانات و حرکت های مشکل آفرین اقدامات و فعالیت های تند و افراطی وهابیت در سطح برخی از کشورهای اسلامی و حتی خارج از جهان اسلام است . اگرچه میدان اصلی فعالیت این حرکت افراطی - انحرافی در دهه های دور بیشتر خاورمیانه و کشورهای عربی بوده است ولی امروزه این جریان مشکل ساز گستره فعالیت وسیعی به خود گرفته آفریقا شبه قاره آسیای مرکزی و قفقاز و سایر نقاط دنیا را نیز در بر گرفته است .
 متأسفانه در مقطع حساس فعلی نیز همانند گذشته این قبیل حرکت ها و جریانات افراطی علاوه بر اتکا و تمسک به تعصبات شدید و کور آلوده به اغراض و مقاصد سیاسی است و گردانندگان پشت صحنه توطئه هایی از این دست قدرتمندان زورمدار و سلطه گران زیاده خواهی هستند که انشعابات و دسته بندی های مذهبی را دست مایه اختلاف افکنی قرار داده و با سرمایه گذاری زیاد و بکارگیری ابزارهای روزآمد تبلیغی و رسانه ای نیات و مقاصد شوم خود را عملی می سازند.
 پس از فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی جمهوری های مسلمان نشین آسیای مرکزی و قفقاز از اهداف نویافته و جدید این جریانات افراطی - انحرافی بویژه وهابیت بشمار آمده و مورد توجه رهبران و هدایت گران پشت پرده این گروهها قرار گرفته اند. در این مجموعه جغرافیایی نیز جمهوری آذربایجان بنا به دلایل متعددی از کشورهای اصلی مورد توجه به حساب آمده و افراد و گروههای وهابی بصورت چشم گیری مشغول فعالیت های تبلیغی در آن شده اند.
 دلایل و زمینه های فعالیت گروهها و جمعیت های افراطی - انحرافی در آذربایجان
 جمهوری آذربایجان اگرچه کشوری اسلامی و دارای اکثریت جمعیت شیعه است ولی امروزه از شرایط مطلوبی در حوزه دین و دینداری برخوردار نیست و جامعه دینی این کشور اگر

نگوئیم با بحران ولی بی شک با التهاب و نوعی سردرگمی دست به گریبان است .
 در بررسی و شناخت دلایل و اسباب پیدایش چنین وضعیتی حداقل می توان سه عامل مهم و اساسی را به عنوان عوامل و ریشه های شکل گیری این وضعیت برشمرد که عبارتند از

1 - خلا دینی و اعتقادی موجود در جامعه که میراث برجای مانده از دوران حاکمیت کمونیسم بود .
 2 - انتخاب الگوی لائیسیم و سکولاریسم به عنوان نوع نظام سیاسی در کشوری که مسلمان و پیرو اهل بیت (ع) است .
 3 - عدم توجه و تاکید بر دین و مذهب اکثریت جامعه و پافشاری بر مساوی بودن همه ادیان و مذاهب از نظر نوع و حجم فعالیت و تبلیغ از سوی دولت .
 در جامعه ای که خلا جدی و عمیقی در خصوص مسائل دینی و اعتقادی وجود داشته باشد طبیعی است که زمینه برای حضور و رشد مکاتب و نحله های مختلف فکری و اعتقادی ساختگی و التقاطی مهیا می شود و مردم در برخورد با این قبیل جریانات و امواج فکری فرهنگی دچار سردرگمی می شوند.
 از سوی دیگر در کشوری که اکثریت مردم آن دارای دین و مذهب ریشه داری هستند آنهم دین و مذهب پویا و انسان سازی مثل اسلام و تشیع تفکر سست و بی پایه ای چون لائیسیم و سکولاریسم نمی تواند دواي دردها و آلام روحی و معنوی مردم باشد و زندگی توأم باثبات و آرامش را برای آنها چه در حوزه فردی و چه در محیط اجتماعی به ارمغان آورد. امروزه لائیسیم و سکولاریسم در کشورها و جوامعی که اسلامی نیستند و حتی از ادیان آسمانی دیگر هم تبعیت نمی کنند جواب نمی دهد چه رسد به کشوری که دارای اکثریت مسلمان و پیرو اهل بیت (ع) باشد.
 علاوه بر اینها مساوی قلمدادکردن همه ادیان مذاهب و حتی مکاتب فکری و اعتقادی غیرالهی از نظر اجازه و امکان تبلیغ و فعالیت و عدم توجه به اکثریت و اقلیت بودن آنها در جامعه و حتی بی توجهی به درستی و نادرستی آنها از نظر اصول و مبانی و فضای نامطلوب و غبارآلودی ایجاد می کند که تنفس سالم در آن دشوار و یا غیرممکن می شود.
 دلایل و زمینه های مورد اشاره باعث گردیده تا در سال های بعد از استقلال ادیان مذاهب و مکاتب اعتقادی مختلفی وارد جمهوری آذربایجان شده و در میان مردم این جمهوری تازه استقلال یافته اقدام به عرضه و تبلیغ کیش و آئین خود نمایند.
 وهابیت یکی از این گرایشات فکری و اعتقادی تند و افراطی است که چند سالی است در عرصه اقدامات و فعالیت های گروهها و جمعیت های دینی و مذهبی جمهوری آذربایجان وارد شده و درحجم گسترده و چشم گیری عمل می کند.
 حیطة و وسعت عمل وهابیت در آذربایجان
 از حجم و گستردگی فعالیت ها و برنامه هایی که از سوی گروههای وهابی در جمهوری آذربایجان به اجرا درمی آید پیداست که این جریان سرمایه گذاری بالایی در این جمهوری کرده و از پشتوانه مالی قوی ای بهره می برد.

جمهوری آذربایجان از يك اقلیت سنی مذهب برخوردار است که علاوه بر باکو بیشتر در مناطق شمالی این کشور بویژه در شهرستان های زاکاتالا بالاکن قوسار قوبا و... سکونت دارند و از گذشته با جمهوری های خودمختار جنوب روسیه ازجمله داغستان و چچن در ارتباط هستند. وجود این اقلیت مستمسکی برای ارتباط و حضور وهابی ها در این جمهوری شده و به تدریج حیطة فعالیت و اقدامات آنها در آن وسعت یافته است .

در حال حاضر مرکزیت فعالیت ها و برنامه های وهابی ها در جمهوری آذربایجان مسجد ابوبکر در شهر باکو مرکز این جمهوری است که حدود ده سال پیش با کمک های مالی و پشتیبانی سیاسی - فرهنگی عربستان و کویت احداث شد و هم اکنون به عنوان مدار و محور اقدامات تبلیغی این جریان عمل می کند. در راس این مسجد و مرکز تبلیغی شخصی بنام قامت سلیمانوف قرار دارد که يك آذری تحصیل کرده در عربستان سعودی است و تحت حمایت سفارت سعودی هدایت برنامه ها و فعالیت های این جریان را در باکو برعهده دارد. در حال حاضر مسجد ابوبکر از فعالترین مساجد جمهوری آذربایجان به شمار می رود و در نمازهای جمعه جمعیت چند هزار نفری در آن حضور می یابند.

محورها و قالب های اصلی فعالیت وهابی ها در جمهوری آذربایجان را می توان در موارد زیر دسته بندی کرد :

- 1 - فعالیت های تبلیغی در مساجد و مراکز دینی
 - 2 - فعالیت در حوزه توزیع و فروش کتاب و انواع منشورات در قالب تاسیس کتاب فروشی و عرضه لوازم التحریر .
 - 3 - جذب و تربیت طلاب علوم دینی .
 - 4 - اعطای بورس به متقاضیان و علاقمندان تحصیل در دانشگاه های عربستان و برخی دیگر از کشورهای عربی .
 - 5 - دایرکردن کلاس های آموزشی قرآن و عقاید در نقاط مختلف .
 - 6 - حضور فعال در سطح دانشگاه ها و مراکز آموزش عالی با اشکال مختلف .
 - 7 - راه اندازی مراکز فروش و تجارت کالا با گرایش تبلیغی
 - 8 - ورود در برخی مشاغل خدماتی ازجمله تاکسی رانی با رویکرد ترویج و تبلیغ وهابیت .
- در این میان فعالیت های صرف مذهبی و تبلیغی در سطح مساجد و اماکن دینی از اهتمام بیشتری برخوردار است و اقدامات آنان در این زمینه کاملا چشم گیر به نظر می رسد و

نمونه بارز آن همچنانکه اشاره شد فعالیت ها و برنامه های مسجد ابوبکر در باکو می باشد.

فعالیت های آموزشی و فروش و توزیع کتاب و انواع منشورات هم از اولویت های دیگر آنان است و به نظر می رسد در این زمینه هم سرمایه گذاری های زیادی کرده اند. متأسفانه به علت وجود زمینه ها و بسترهای لازم برای بهره برداری که به عامل های سه گانه اصلی آن اشاره شد این جریان بحران ساز توفیقاتی ولو نسبی هم داشته و توانسته هواداران و پیروانی را برای خود جلب نماید.

علاوه بر اسباب و عوامل یادشده دو دلیل غیرقابل اغماض دیگر هم وجود دارد که به نوبه خود در ورود و فعالیت وهابی ها در جمهوری آذربایجان نقش داشته است. این دو عامل عبارتند از:

1 - مناقشه چچن و حضور گروه های وهابی در کنار جنگجویان چچنی با تردد از اراضی جمهوری آذربایجان به عنوان یک مسیر ارتباطی .
2 - جنگ قره باغ و حضور افراد و گروه های افغانی با گرایش های وهابی در مناطق درگیری با انگیزه کمک به آذربایجان در مقابل ارمنستان .
باتوجه به اینکه این قبیل اقدامات از یک طرف سازماندهی شده است و از سوی دیگر با انگیزه های مردمی و نیت داوطلبانه همراه است تاثیرات خود را هر چند اندک بر جای می گذارد و قشرهایی از مردم را متوجه خود می سازد.

در بحث از حیطة و وسعت عمل وهابی ها در جمهوری آذربایجان اخیراً برخی از مطبوعات و رسانه های به جمهوری آذربایجان نکته تازه ای اشاره کردند که قابل تامل است. بنابر خبر منتشره در پایگاه اینترنتی خبرگزاری « اولای لار » در میان نیروهای نظامی و انتظامی جمهوری آذربایجان نیز افرادی از هواداران یا اعضای گروه های وهابی کشف و شناسایی شده است. (1)

در خبر دیگر منتشر شده در پایگاه اینترنتی روزنامه 525 چاپ باکو یکی از افراد نیروهای مسلح این کشور که از اعضای گروه های وهابی بوده با سرقت یک قبضه سلاح گرم از پادگانی نظامی به یک مرکز سوخت گیری در بخش نظامی شهر باکو حمله کرده و مبالغی پول به سرقت برده است. (2)
انتشار این قبیل اخبار حاکی از فعالیت سازماندهی شده وهابی ها در جمهوری آذربایجان است که در هر صورت می تواند مشکلاتی برای مردم و دولت این کشور بوجود آورده و تبعاتی منفی و پرهزینه را تحمیل نماید.

پیامدهای حضور و فعالیت وهابی ها در جمهوری آذربایجان
الف) از آنجا که جمهوری آذربایجان به لحاظ شرایط و موقعیت دینی علی رغم کاستی های فراوان کشوری یکپارچه و بدون تنش ها و کشمکش های مذهبی در چارچوب مرزهای جغرافیایی خود است و اکثریت پیرو اهل بیت (ع) در کنار اقلیت سنی مذهبی بدور از رودرروئی های متعصبانه به حیات خود ادامه می دهند فعالیت گسترده وهابی ها می تواند تهدیدی برای ثبات و آرامش موجود فعلی تلقی شده و وحدت و انسجام اسلامی را از مردم و جامعه بگیرد.

فعالیت وهابی ها در هر کجا که باشد بنابر ماهیت ذاتی خود اختلاف افکن و تفرقه انگیز است و با توجه به اینکه از عقلانیت و منطق سالم پیروی نمی کند نتیجه طبیعی حضور و فعالیت آن ایجاد تنش و درگیری است.

ب) قدرت های سلطه گر بویژه آمریکا در منطقه استراتژیک و حساسی چون قفقاز و بخش مهم آن بدنبال آذربایجان اهداف و مقاصد شوم و منفعت طلبانه خود هستند و برای رسیدن به این منظور از هر ابزار و وسیله ای که ممکن باشد استفاده می کنند. بدیهی است که فعالیت های تنش آفرین و اختلاف برانگیز وهابی ها در جمهوری آذربایجان زمینه و بستر مناسب را برای بهره برداری هرچه بیشتر آنان فراهم می آورد تا از آن به عنوان ابزار و نردبانی برای رسیدن به خواسته های نامشروع خویش بهره ببرند.

ج) جریانات و حرکت های تند و افراطی نظیر وهابیت تاثیرات منفی و مشکل آفرینی فراتر از یک کشور دارند و در هر گوشه از دنیا که فعالیت کنند کل منطقه را درگیر تبعات نامبارک اقدامات افراطی خود می کنند. بر این اساس حضور فعال و عملکرد گسترده و تاثیرگذار آنها در جمهوری آذربایجان تنها این کشور را متاثر نمی کند بلکه کل منطقه قفقاز و کشورهای پیرامونی را تحت تاثیر امواج خود قرار می دهد و همه آنها را با دردسر مواجه می سازد.

د) حضور و فعالیت وهابی ها در جمهوری آذربایجان طی ده دوازده سال گذشته یک پیامد منفی دیگر نیز داشته و آن اینکه گاهی ارگانها و دستگاه های ذیربط این کشور در حوزه مسائل و مسئولیت های دینی را رودرروی هم قرار داده و آنها را باهم درگیر کرده است. نمونه روشن این اتفاق درگیری ها و اختلاف نظرهای دو نهاد دینی این کشور یعنی اداره روحانیت قفقاز و کمیته دولتی امور دینی در زمان ریاست رافق علیف بر این کمیته بود.

بنابر قضاوت افکار عمومی و انعکاس برخی از مطبوعات و رسانه های این کشور رافق علیف در سالهایی که ریاست کمیته دولتی اموردینی را برعهده داشت (سال های 1380 تا 1385) پنهانی با عوامل و دست اندرکاران اصلی وهابی ها در کشورش همکاری داشته و در قبال دریافت پول از آنها با آنان همکاری می کرده است. لذا این امر باعث اختلاف میان دو نهاد مورد اشاره شده و در نتیجه هزینه هایی از بر کشور تحمیل کرده است.

سخن آخر
با عنایت به آنچه گفته شد و باتوجه به ماهیت تنش ساز و مشکل آفرین جریان تند و افراطی وهابیت در درجه اول وظیفه دولتمردان این کشور است که به خاطر صیانت از یکپارچگی و انسجام دینی جامعه و مردم خود تدابیر و اقدامات بازدارنده و تلاش های پیشگیرانه را در راستای جلوگیری از تخریبات و تائرگذاری های منفی این جریان اتخاذ و اعمال نمایند. بدیهی است که افشار مختلف جامعه نیز به نوبه خود باید تلاش نمایند تا با شناخت هرچه بیشتر ماهیت ضدانسانی این جریان مخرب زمینه های موفقیت آن را از بین ببرند و اجازه تزلزل و فروپاشی ثبات و آرامش نسبی موجود در ساحت دینی جامعه خود را به آنان ندهند.

در کنار این دو نکته مهم و حیایت دولت ها و کشورهای منطقه نیز می توانند برای در امان ماندن از آثار و تبعات ویرانگر این قبیل جریانات خطرناک همکاری ها و معاضدت های جمعی با هم داشته باشند.

در این میان دو کشور ایران و آذربایجان باتوجه به وجود اشتراکات دینی و فرهنگی ریشه دار و گسترده فی مابین خود می توانند فصلی تازه در همکاری های دوجانبه بر محور این

موضوع باز کرده و همدیگر را مساعدت نمایند.
20- اکتبر 2007 olaylar - پایگاه اینترنتی خبرگزاری
- پایگاه اینترنتی روزنامه 525 چاپ باکو - 3 نوامبر
پایان پیام.